

Ipartörténet

KANDÓ ÉS GANZ OLASZORSZÁGBAN

Július 4-én Rómában nagyszabású rendezvényen emlékeztek meg az egyik legjelentősebb olaszországi magyar ipartörténeti eseményről. 110 éve adta át a Ganz gyár a Róma melletti Tivoliban az akkori Európa legnagyobb teljesítményű vízierőművét.

A Tivoli-Róma távvezeték – a világ első magyar szabadalmú váltóáramú elektromos vonala – városi végpontján, a Porta Pia-i alállomáson harminckét, ugyancsak magyar szabadalmú (Déri-Bláthy-Zipernowsky) és gyártmányú transzformátort szereltek fel. Az áramot többek között a Quirinale tér első köztéri megvilágítására használták.

Az olasz és magyar tudósok, gazdasági szakemberek ünnepélyes keretek között, tudományos konferencia keretében emlékeztek meg az eseményről. A La Sapienza Egyetem aulájában rendezett konferencia védnökségét Ciampi köztársasági elnök és Marzano, a termelő tevékenységek minisztere vállalta el.

Szeptemberben a La Sapienza Egyetem műszaki karának épületén avatnak az esemény tiszteletére emléktáblát.

A magyar ipar azonban már jóval korábban megjelent Olaszországban. Az első, világvárosi méretű gőzerőmű Olaszországban a római telep volt, amelyet a magyar Ganz gyár helyezett üzembe 1886-ban, a Circus Maximus romja helyén épült Cerchi városrészben. A gőzgépekkel közvetlenül kapcsolt Ganz generátorok 2000 V feszültségű, egyfázisú áramát föld alatti kábelek továbbították a városi transzformátorállomásokba, ahol azt 105 V feszültségűre alakították át. A világon akkor legkorszerűbb-

nek számító Cerchi erőmű felszerelése után még évtizedekig a Ganz gyár szállította Róma városának minden villamos berendezését.

A Piemont tartományban található Valtellina (Tellina-völgyi) 106 kilométeres villamosított vasútvonal megnyitására 1902-ben került sor. A magyar Ganz gyár vállalkozott Európa első villamosított vasúti fővonalának, és a világ első nagyfeszültségű, váltakozó-árammal villamosított vasútvonalának megtervezésére és kivitelezésére. Már az első, a Ganz gyárral kötött szerződés tíz darab háromfázisú, váltakozó árammal táplált, indukciós motorral működő, 500 LE-s motorkocsi, két darab 900 LE-s tehervonati mozdony, kilenc transzformátor-állomás szállítására, és a teljes vezetékeképítésre vonatkozott. A morbegnoi vízierőmű első ütemben három, 2000 LE-s Ganz turbinával épült fel. Két felső vezeték mellett harmadik vezetékül a sínek szolgáltak.

A sikeres üzemeltetés alapján a Ganz-Kandó rendszer egész Észak-Olaszországban elterjedt. 1907-ben az olasz kormány 2000 km hosszú vasútvonalat érintő, nagy villamosítási munkába fogott. Kikötötték azonban, hogy a mozdonyokat és a villamos berendezéseket Olaszországban kell gyártani. Ezért amerikai tőkével Vado Ligure-ban mozdonygyár létesült. Megvették Kandó szabadalmait, és a gyár vezetését, az új mozdonyok tervezését Kandóra bízták. Ebben a gyárban az évek során több száz Kandó-rendszerű mozdony készült. A rendszer üzembiztonságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az utolsó háromfázisú vonal 1976-ig üzemben volt.